

TAKSÁS BALÁZS

AZ EURÓPAI MONETÁRIS UNIÓHOZ TÖRTÉNŐ CSATLAKOZÁS POTENCIÁLIS ELŐNYEI ÉS HÁTRÁNYAI MAGYARORSZÁG SZEMPONTJÁBÓL

THE ADVANTAGES AND DISADVANTAGES OF THE ACCESSION TO THE EUROPEAN MONETARY UNION FROM THE VIEWPOINT OF HUNGARY

Az Európai Monetáris Unióhoz történő csatlakozásnak Magyarország szempontjából több előnye és hátránya is van. Ebben a cikkben ezeket az előnyöket és hátrányokat gyűjtöm össze, és emellett felvázolom, hogy milyen nehézségei lesznek magának a csatlakozási folyamatnak is, azaz a maastrichti-kritériumok teljesítésének. Magyarország szempontjából mindenféleképpen előnyként jelentkezik, hogy a tranzakciós költségek csökkennek, a külső források olcsóbbá válnak, hosszú távon az infláció valószínűleg alacsonyabb lesz, erősödik a gazdasági biztonság, és az ország vonzóbbá válhat a külföldi tőke számára. Biztos, hogy hátrányként jelentkezik az önálló gazdaságpolitika hiánya, a gazdaságpolitikai eszköztár csökkenése, a rövidtávon megugró infláció, és tartósan magasnak alakulhat a munkanélküliség. Kulcsszavak: euróövezet, Európai Unió, infláció, munkanélküliség, versenyképesség, külkereskedelmi mérleg

The hungarian society has a positive expectation about the accession to the European Monetary Union. However it will also follow disadvantages, and the procedure of the accession will cause difficulties too. In this article I collect these advantages and disadvantages of the accession and the mention difficulties of the accomplishment of the maastricht criteria. I speak about the reduction of the transaction costs, the reduction of the foreign financing sources' costs, the reduction of the inflation on long term, the reduction of the sacrifice ration, the expansion of the capital inflow and the improving of the economical security, as the advantages of the accession. On the other hands I speak about the lost of the economic policy's independence, the lost of several instruments of the economic policy (for example: the currency can't be devalued), the soar of the inflation on very short term and the unemployment rate could stabilize on a higher rate than before the crisis, as the disadvantages of the accession. Keywords: eurozone, European Union, inflation, unemployment rate, competitiveness, foreign balance

1. Magyarország és az Európai Monetáris Unió

Magyarország az Európai Unióhoz történő csatlakozásával egyben kötelezettséget vállalt az Európai Monetáris Unióba (EMU) történő belépésére is. A monetáris unió a regionális integrációnak az a szintje, ahol a tagállamok monetáris politikája, devizapolitikája és költségvetési politikája is közös. Az Európai Monetáris Unió az előbbiből az első két tényezőt valósította meg maradéktalanul, azaz közös a monetáris politika, melyet az Európai Központi Bank (EKB) irányít, és közös a devizapolitika, melyet a közös pénz, az euró testesít meg. A harmadikat, a közös költségvetési politikát nem sorolhatjuk ide, hiszen az Európai Unió közös költségvetése mindössze az EU bruttó nemzeti jövedelemének (GNI) alig több mint 1%-át teszi ki, szemben a „klasszikus” nemzetállami költségvetésekkel, ahol ez az érték — berendezkedéstől és hagyományoktól függően — 35-55%. Azaz Európai Unió közös költségvetése nem látja el azokat a klasszikus feladatokat, amelyeket egy nemzetgazdaság költségvetése.¹

Tehát Magyarország vállalta, hogy törekszik minél előbb csatlakozni a közös monetáris politikához, azaz minél előbb bevezeti az eurót. Ebben a cikkben azt elemzem, hogy milyen lehetséges előnyökkel és hátrányokkal jár mindez. Az előnyök és hátrányok számbavétele mindenképpen fontos a felkészülés szempontjából, függetlenül attól, hogy maga a csatlakozás nem önálló döntés kérdése, és függetlenül attól a tényről is, hogy pont a Bolyai Szemle 2010/3-as számában írtam arról, hogy erősen kérdéses az euró övezet jövője, mivel a jelenlegi rendszer fenntartása közgazdaságilag nem alátámasztható, és világgazdasági lemaradást eredményez Európa számára.² A politikai és gazdasági vezetők mellett a társadalom tagjainak is tisztában kell lennie azzal, hogy várhatóan mivel jár majd a közös pénz bevezetése. Azért hogy ne várja senki a Kánaánt, se az Apokalipszist. A cikkben először az előnyöket veszem sorra, majd a hátrányokat. Ez utóbbiakat kettéosztom a szerint, hogy a magának a részvételnek milyen hátrányai lesznek, illetve, hogy a csatlakozási folyamat, azaz maastrichti-kritériumok teljesítése milyen problémákat fog okozni.

¹ Pap Andrea: A költségvetési szervek gazdálkodásának elméleti aspektusai Bolyai Szemle 2010/3

² Taksás Balázs: Az euró válsága (!) Bolyai Szemle 2010/3

2. Az Európai Monetáris Unióhoz történő csatlakozás potenciális előnyei

Mielőtt az elemzésekbe belekezdenék, le kell szögezni, hogy Magyarország helyzete nagyban hasonlít a balti államokéhoz, akik valutájukat az euró árfolyamához kötötték, azaz olyan mintha félig-meddig már az euróövezet tagjai lennének. Ennek oka az, hogy a magyar magán- illetve állami szektor devizában történő eladósodottsága olyan magas (és a deviza itt a svájci frank mellett leginkább euróadósságot jelent), hogy a gazdaságunk a forint jelentős árfolyam-ingadozásait nem képes elviselni (lefelé az adósság, felfelé a versenyképesség miatt), ezért kicsit olyan, mintha a valutánk árfolyama az euróéhoz lenne kötve. Ez a mi szempontunkból azt jelenti, hogy az euróövezethez történő csatlakozás előnyei és hátrányai a vártnál kisebbek lehetnek. A várható előnyök között mindenféleképpen megemlíthetjük a következő tényezőket:

1. Pénzügyi hatékonyságnyerés. Csökkennek a tranzakciós költségek.
 2. A költségvetési hiány, az államadósság és a magánszektor beruházásainak finanszírozása olcsóbbá válik.
 3. Felerősödhet a tőkebeáramlás.
 4. Várhatóan csökken az infláció, valamint a magas infláció kialakulásának veszélye.
 5. Az infláció csökkentésének áldozati rátája kisebb lesz.
 6. Az ország gazdasági biztonsága javul.
1. Egyértelmű, hogy az valutaövezethez történő csatlakozás egyik legnagyobb előnye, hogy az adott valutaövezet országai felé irányuló kereskedelemben megszűnnek a konverziós, és csökkennek a tranzakciós költségek. Gondoljunk csak bele, hogy innentől kezdve nem létezik eladási és vételi árfolyam, illetve a különbségből adódó veszteség, és ezen felül nincsenek árfolyamkockázatok- és veszteségek, valamint ezen veszteségek elkerülésére sem kell többet határidős ügyleteket kötni, amivel szintén költségek takaríthatóak meg.³ Mindezekből adódóan a kereskedelem olcsóbbá és kockázatmentesebbé válik, és ez az árakban is jelentkezik.

³ Határidő ügylet: Az árfolyamingadozásból eredő kockázatok elkerülése végett egy jövőben meghatározott időpontban végrehajtandó ügylet az jelenben rögzítik az árfolyamot.

Minél jobban kötődik egy gazdaság a valutaövezet gazdaságához, annál jelentősebbek ezek a megtakarítások. Ilyen szempontból a magyar gazdaság helyzete előnyös, mivel mélyen integrálódott az EU gazdaságába. Külkereskedelmünk több mint 75%-az EU tagállamokkal bonyolítjuk le, így a pénzügyi hatékonyságnyereség jelentős lehet.⁴

2. Az egyik legnagyobb előnye az Európai Monetáris Unióhoz történő csatlakozásnak Magyarországra szempontjából az lehet, hogy olcsóbbá válhat a nemzetközi piacokról történő források beszerzése. A magyar gazdaság külső finanszírozási igénye a 2000-es évek eleje óta jelentős. (Igaz, a válság kapcsán javul a helyzet ebből a szempontból.) Ennek oka a magyar háztartások alacsony megtakarítási határhajlandósága. Mind a költségvetési hiány, mind a lejáró államadósság, mind a magánszektor beruházásainak jelentős része külső forrásokra utalt. (Például az Államadósság Kezelő Központnak idén a GDP arányosan több, mint 17%-nyi forrást kell bevonnia a lejáró államadósság (13,3%) és az idején költségvetési hiány (kb.: 3,9%) finanszírozására.⁵ A kibocsátott állampapírok túlnyomó részét külföldi gazdasági szereplők veszik meg.) Márpedig ezek a külső források Magyarország viszonylatában – más fejlett országokhoz képest – nagyon magasak. Ennek oka, hogy a nemzetközi piacokon a magyar gazdaság megítélése elég negatív, azaz a vissza nem fizetés kockázatát magasnak tartják, így a magyar gazdasági szereplőknek jelentős kockázati felárral nyújtanak hiteleket. Ez a kockázati felár a magasabb kamatlábban mutatkozik meg. Például az idén eladott magyar államkötvények hozama — aukciótól függően — 7-9% között alakultak. (Jellemzően a hosszabb, 10-15 éves lejáratú kötvények kamatlába a nagyobb bizonytalanságból adódó nagyobb kockázat miatt magasabb.) Ugyanezen időszakban a köztudottan az államcsőd szélén táncoló Görögország papírjai 10-11%-os kamattal cseréltek gazdát a piacokon, s ugyanez a válság kitörése előtt, a már akkor is GDP arányosan 100% feletti államadósság-ráta mellett 6%-os volt, körülbelül az akkori magyar értéknek megfelelő. Ennek oka, hogy a magyar befektetéseknek nemcsak csőd-kockázata van,

⁴ Magyarország euróövezethez történő csatlakozása idején várhatóan már az EU tagok döntő többsége az övezet tagja lesz.

⁵ <http://www.portfolio.hu/cikkek.tdp?h=7&k=3&i=134013&is=1>

hanem árfolyamkockázata is. A magyarországi befektetések hozama forintban realizálódik, így hiába magasabb a magyar gazdaságban (például magyar állampapírral) elérhető hozam, ez a különbség pillanatok elillanhat a forint leértékelődésével. (Ezt támasztja alá az is, hogy az euróban kibocsátott magyar államkötvények kamatlába jelentősen alacsonyabb, mivel ezeknél nem jelentkezik árfolyamkockázat a befektetők szempontjából. Azonban ez a kibocsátó magyar állam szempontjából kedvezőtlen, mivel az árfolyamkockázatot ő vállalja, valamint nő a gazdaság deviza eladósodottsága is.) Az Európai Monetáris Unióhoz történő csatlakozás 3 szempontból javítana ezen a helyzeten. Először is a forint árfolyama a csatlakozás előtt 2 évvel az euró árfolyamához rögzítésre kerül, így az árfolyamkockázatok az európai befektetők szempontjából megszűnnek majd. A magasabb befektetési hozamok nagyobb keresletet vonhatnak maguk után, a nagyobb kereslet pedig csökkentheti az árakat, azaz a hozamokat, így például csökkenhet majd az állampapír kamatlába. Márpedig az állampapírok kamatainak minden egyes százalékponti csökkenése 10 milliárdokat hagy a költségvetésben, mely 10 milliárdokat így más területekre lehet fordítani. Másodszor az euróövezethez történő csatlakozással önmagában az ország kockázati megítélése is javulna, mivel az ország deviza-eladósodottsága csökkenne, hiszen innentől kezdve az euróadósság nem számítana devizaadósságnak. Ez tovább csökkentené a külső források költségeit (kamatlábát) mind a magánszektor beruházói, mind az állami szektor számára. Harmadrészt az euróövezet tagjaként Magyarország kockázati megítélése tovább csökkenne az által, hogy a befektetők figyelembe veszik azt is, hogy a monetáris térség államát a többiek nem hagynák csődbe jutni (ahogy azt Görögország esetében is látjuk), így az államcsőd kockázata minimális lenne. Összességében tehát a monetáris térséghez történő csatlakozás révén megnyíló olcsóbb források révén felfuthatnak a beruházások, és költségvetési megtakarítás érhető el.

3. Az árfolyamkockázat és a csődkockázat előző bekezdésben leírt mérséklődésével Magyarország befektetői szempontból vonzóbb helyé válhat, és így tőkebeáramlási hullám indulhat el az ország felé.
4. Az Európai Központi Bank és az európai monetáris politika ugyan közös irányítás alatt áll, alapvetően azonban a német Bundesbank

utódjának tekinthető, és abszolút érződik rajta a német befolyás. Márpedig a német társadalomban nagyon mély nyomokat hagyott az első és a második világháború után kialakult hiperinfláció, és ezért nem tolerálja az árszínvonal jelentős emelkedését. Ezért is vált a közös monetáris politika elsődleges célkitűzésévé az árstabilitás megőrzése, azaz az infláció kordában tartása. A magyar társadalom és a magyar gazdasági szereplők ezzel szemben jóval inkább toleránsabbak az inflációval szemben, ezért Magyarországot az euróövezetnél magasabb infláció jellemzi.⁶ Így az Európai Monetáris Unióhoz történő csatlakozás után várhatóan csökken majd az árszínvonal növekedési üteme (már a folyamat során a maastrichti-kritériumok miatt is), így csökkennek az inflációval együtt járó tranzakciós költségek is.⁷ Az EKB szigorú monetáris politikája kapcsán csökken a magas, illetve a hullámzó infláció kialakulásának veszélye is. Ugyanis az Európai Monetáris Unióhoz történő csatlakozással az önálló magyar monetáris politikát feladjuk, így megszűnik az a gazdaságpolitikai lehetőség, hogy a jegybank a pénzmennyiség növelésével — azaz hosszú távon infláció gerjesztésével — pörgesse fel a magyar gazdaságot. A hullámzó és kiszámíthatatlan infláció mindig kedvezőtlen a gazdaság számára, mert olyan vagyonátrendeződést okoz a gazdaság szereplői között, ami mögött gazdasági teljesítmény nincsen. Az euróövezethez történő csatlakozással ennek veszélye jelentősen csökkenne.⁸

5. Közgazdasági alaptétel (Philips-egyenlet), hogy az infláció csökkentése rövidtávon mindig a munkanélküliség növekedésével jár. Márpedig a munkanélküliség növekedése csökkenti a kibocsátás növekedési ütemét, azaz a gazdasági növekedést. Áldozati rátának azt nevezzük, hogy az infláció 1%-os csökkentése, hány százaléknyi

⁶ Ennek oka a Balassa-Samuelson hatás is, amiről a 4-ik fejezetben lesz szó.

⁷ Ilyen a például a kereskedelmi tranzakciók inflációs költsége, amit a szakirodalom étlapköltségnek nevez, vagy a pénzügyi tranzakciók inflációs költsége, amit a szakirodalom cipótalpköltségnek nevez, valamint az a költség, hogy az adózás nem veszi figyelembe az árszínvonal-változásból adódó reálvesztést.

⁸ Igaz ez a veszély jelen pillanatban sem magas, hiszen az EU előírásoknak megfelelően a magyar jegybank függetlensége erős, és inflációs célkövető rendszert alkalmaz, azaz elsődleges feladata az infláció kordában tartása. Szemben például az Egyesült Államokkal, ahol a jegybanknak (FED) az infláció mellett a gazdaság teljesítményére, a kibocsátásra is elsődleges figyelemmel kell lennie. Az EU-ban az infláció ellenes harc ilyen kitüntetett szerepe a már említett német monetáris politikában gyökerezik.

gazdasági növekedés (GDP növekedés) elvesztésével jár. Közismert tény az is, hogy minél hitelesebb a gazdaságpolitika, annál kisebb ez az áldozati ráta. Márpedig az EU monetáris politikája a jelenlegi válság ellenére is hitelesebb a gazdasági szereplők szemében a mindenkori magyar gazdaságpolitikánál, ezért a közös monetáris politikához történő csatlakozás után a mostaninál alacsonyabb áldozati rátával lehetne csökkenteni a valamilyen belső vagy külső hatás kapcsán (pl.: olajárak emelkedése stb.) megugró inflációt.

6. Az Európai Monetáris Unióhoz történő csatlakozás javítaná Magyarország gazdasági biztonságát. Annak ellenére, hogy a gazdasági biztonság egyik legfontosabb tényezője, az önálló és független magyar gazdaságpolitika függetlensége jelentősen csorbulna. Cserébe azonban egy stabil gazdasági övezet teljes védernyője alá kerülne a magyar gazdaság. Ezáltal csökkennének például idegen – nem szövetséges – hatalmak gazdasági biztonságunkat fenyegető esetleges lépéseinek kockázata is. És jelentősen mérséklődne a már sokszor említett – és a gazdasági biztonság két sarokkövének számító – árfolyamkockázat, valamint hiperinflációs kockázat is. Ebből adódóan egy mostanéhoz hasonló pénzügyi-gazdasági világválság a jövőben, az EMU tagjaként közel sem érintené ilyen súlyosan Magyarországot, mint a jelenlegi.

3. Az Európai Monetáris Unióhoz történő csatlakozás potenciális hátrányai

Az Európai Monetáris Unióhoz történő csatlakozásnak természetesen lennének hátrányai is:

1. Önálló monetáris politika hiánya, fiskális politika önállóságának jelentős csorbulása.
2. A saját valuta leértékelési lehetőségének hiányában könnyen romolhat Magyarország versenyképessége, fizetési mérlege, és aszimmetrikus sokkok esetén súlyosan eladósodhat. (Görögország effektus)
3. Az euró bevezetése valószínűleg egyszeri megugró inflációt okoz.
4. A munkanélküliség természetes rátája a korábbinál magasabb szinten stabilizálódhat.

-
-
5. A nem teljesen egyező konjunktúra ciklus miatt az EU gazdaságpolitikája káros lehet az ország számára.
 1. A gazdaság ügyeibe való állami beavatkozást gazdaságpolitikának nevezzük. Ennek egyik ága a monetáris politika, amely a pénzmeny-nyiség, az alapkamat és egyéb a tőke- és pénzpiacot érintő tényezők, előírások változtatásával hat a gazdaság működésére. A gazdaságpoli-tika másik ága a fiskális politika, amely a költségvetés tervezésén, az állami kiadások és bevételek változtatásán keresztül hat a gazdaság működésére. Az Európai Monetáris Unióhoz történő csatlakozás egyik legfontosabb hátránya, hogy jelentősen csökken azon eszközök száma, amivel a magyar állam bele tud avatkozni a magyar gazdaság működésébe. A csatlakozás után a monetáris politikát teljes egészé-ben uniós szintre delegáljuk, és a fiskális eszközök száma is csökken. Gondoljunk csak arra, hogy várhatóan az EU közös költségvetése bővülni fog, azaz egyre jelentősebb költségvetési tételeket kell majd az Európai Unió számára átengednünk, illetve jól láthatjuk azt a fo-lyamatot napjainkban, hogy az EU a tagállami költségvetések fel-ügyeletét is egyre szigorúbban kívánja ellátni, azaz a tagállamok költségvetési mozgástere is jelentősen szűkül majd. Ezen dolgok az-zal járnak, hogy a magyar gazdaságpolitika nem biztos, hogy képes lesz az általa kívánt módon beleavatkozni a gazdaság működésébe, és sok mindenben az EU közös gazdaságpolitikájára kell majd hagyat-koznia. Márpedig az egyes gazdaságok karakterisztikája mindig kü-lönböző, így még „békeidőben” sem egyszerű együttesen irányítani őket (mennyire is hasonlít Finnország és Portugália gazdasága?), nem is beszélve gazdasági válság időszakáról. Látjuk jól, hogy most is el-térő eszközökkel próbálnak ez EU országai kikászálódni a recesszió-ból. Az önálló gazdaságpolitika hiánya azt jelentheti, hogy egy ilyen válság idején Magyarország nem lesz képes a számára legkedvezőbb lépéseket meghozni, és az EU gazdaságpolitikai lépéseibe kapaszkodva kell majd kilábalnia belőle. Ez komoly áldozatokkal járhat, és jelentősen elnyújthatja a folyamatot.
 2. Egy ország versenyképességének javításához és ezen keresztül a nemzetközi fizetési mérlegének kiigazításához a legegyszerűbb esz-köz nemzeti valutájának leértékelése. Ez által termékei más ország valutájában kifejezve olcsóbbá és így eladhatóbbá válnak. Más or-szágok termékei viszont a hazai fogyasztók számára drágábbá vál-

nak. Ezért az export nő, az import csökken, az ország fizetési mérlege, a foglalkoztatottság helyzete javul. Ha megnézzük, jelenleg is az egyre bővülő export tartja életben a magyar gazdaságot (szemben a csökkenő belső fogyasztással, kormányzati kiadásokkal és beruházási kereslettel), amely bővülés nagy mértékben köszönhető a korábnál gyengébb forintnak. Az Európai Monetáris Unióhoz történő csatlakozás után ez az egyszerű eszköz megszűnik a magyar gazdaság számára, a nyugat-európai gazdaságokhoz képest létező hatékonysági hátrányát nem ellensúlyozhatja valutájának gyengülése. Ez a versenyképesség romlását és a fizetési mérleg egyenlegének romlását okozhatja. Ráadásul, amennyiben a német dominancia a monetáris politika területén megmarad, akkor továbbra is számítani lehet az euró erős árfolyamára más nemzeti valutákkal – így például a dollárral szemben.⁹ Ez azt jelenti, hogy a magyar termékek az erősödő euróval együtt drágulnak az euróövezeten kívüli országok számára. Így a fizetési mérlegünk ezen harmadik országok felé nagyon erősen elszállhat negatív irányba. Ez Magyarország szempontjából annyira nem járna súlyos következményekkel, mint Görögország esetében, mivel sokkal jobban kötődünk az eurózóna országaihoz — ahogy már említettem, kereskedelmünk több mint 75%-át az EU-n belül folytatjuk —, de azért figyelmeztető a görög példa. Az aszimmetrikus sokkok a kevésbé hatékony magyar gazdaságot súlyosabban érinthetik, ezért megdrágíthatják, versenyképességét rontva.¹⁰ Ezt rövidtávon csak a valuta leértékelődése ellensúlyozhatja, azonban a monetáris unióban saját valuta hiányában erre nincsen lehetőség. Az előzőekben felsorolt tényezők összességében komoly fenyegetést jelentenek a csatlakozás után a magyar gazdaságra. Ráadásul ezek kivédésére a gazdasági hatékonyság, a termelékenység javításán kívül nincsen más eszköz. Márpedig a gazdasági hatékonyság javítása az egyik legnehezebb gazdasági feladat. Az pedig szinte lehetetlennek tűnik, hogy úgy érjünk el az EU termelékenységi szintjét, hogy hosszú évek óta Magyarország fordít az egyik legkevesebbet az EU-ban GDP arányosan kutatás-fejlesztésre.

⁹ Az erős euró igazán csak a német gazdaságnak kedvező. Taksás Balázs: Az euró válsága (!) Bolyai Szemle 2010/3

¹⁰ Aszimmetrikus sokkok értelmezését lásd: Taksás Balázs: Az euró válsága (!) Bolyai Szemle 2010/3

-
-
3. A tapasztalatok azt mutatják, hogy — részben a felfelé kerekítésnek köszönhetően — az euró bevezetése egy egyszeri árszínvonal megugrást eredményez. Ennek eredményeként rövidtávon csökken a jövedelmek reálértéke, ami csökkenti a fogyasztást, rövidtávon kicsit visszavetve a gazdaságot.
 4. Ahogy a következő fejezetben majd leírom, a csatlakozási folyamat miatt Magyarországon a pénzügyi-gazdasági világválságot követően az eurózóna országainál lassabban csökkenhet a munkanélküliség, és a válság előttihez képest magasabb értéket vehet fel. Ennek következtében a munkanélküliség természetes (hosszú távú egyensúlyi) értéke a csatlakozást követően is magasabb szinten stabilizálódhat, mivel a hosszú távon munkanélküliek egy jelentős része tartósan a munkaerőpiacon kívülre szorulhat azáltal, hogy elvesztik készségeiket, képességeiket és adott esetben motivációjukat ahhoz, hogy újra munkába állhassanak.
 5. Az optimális valutaövezetek elmélete azt mondja ki, hogy csak olyan országok alakíthatnak ki sikeresen monetáris uniót, akiknek a konjunktúra ciklusaik megegyeznek. Kérdés, hogy Magyarország konjunktúra ciklusa mennyire egyezik meg az euróövezetével (és legfőbbképpen Németországéval). Mert amennyiben nem egyezik meg, akkor az európai monetáris politika enyhítései és szigorításai pont rossz ütemben (ciklusban) érhetik a magyar gazdaságot, és ez nagyon komoly problémákkal járhat. (Görög effektus II.) Egyértelmű, hogy a magyar gazdaság ciklusa kis mértékben eltér (késésben van) a némethez képest, hiszen az exportorientált feldolgozóiparunk a német ipar beszállítója, így annak konjunktúrája és dekonjunktúrája kis késéssel jelenik meg a mi gazdaságunk teljesítményben. A közgazdászok között csak abban a kérdésben folyik vita, hogy ez a késés jelentős eltérésnek tekinthető-e vagy sem. A jelentős eltérés komoly problémákat okozhat a magyar gazdaságnak, és emiatt az EMU-hoz történő csatlakozás több kárt okozhat, mint amennyi előnnyel járhat. A többség szerint nem ennyire jelentős az eltérés, azonban vannak eltérő vélemények is.

4. A csatlakozási folyamat során jelentkező problémák

A lehetséges hátrányok mellett önmagában már a csatlakozási folyamat sem lesz zökkenőmentes. Az Európai Monetáris Unióhoz történő csatlakozáshoz meg kell felelnünk a maastrichti-kritériumoknak, amelyek a következők:

- *Árfolyamok stabilitása:* Az árfolyam-mechanizmushoz történő csatlakozással a valuta árfolyama a közös pénz bevezetése előtt 2 évvel rögzítésre kerül.
- *Árstabilitás:* A fogyasztó árindex emelkedése a vizsgált évben nem haladhatja meg 1,5%-nál jobban a 3 legalacsonyabb inflációs rátájú tagállam átlagindexét.
- *Kamatok konvergenciája:* A hosszú lejáratú kamatláb a vizsgált évben nem haladhatja meg 2%-nál jobban a 3 legalacsonyabb inflációs rátájú tagállam átlagát.
- *Stabil kormányzati pénzügyi pozíciók:* A vizsgált évben a költségvetési hiány a GDP 3%-át, az államadósság a GDP 60%-át nem haladhatja meg. (Ez utóbbtól tartósan csökkenő tendencia és 60%-hoz közeli érték esetén a válság előtti időben eltekintettek, például Málta esetében. Kérdés, hogy ez a jövőben is így lesz-e.)

Láthatóan Magyarország mindegyik kritérium teljesítésétől messze áll. Nézzük meg, hogy a konvergencia folyamatok során milyen problémákkal fogunk szembesülni:

1. Az államadósság csökkentése strukturális reformokat kívánhat.
 2. Az infláció csökkentésével a munkanélküliség a pénzügyi-gazdasági válság után jóval lassabban fog csökkenni, és emiatt a gazdasági növekedés is kisebb lesz.
 3. A kamatláb csökkentése könnyen a forint leértékelődését okozhatja.
1. Magyarország GDP arányos államadóssága év végén valamivel 80% felett fog alakulni. Ezt kellene nekünk viszonylag gyorsan csökkenő tendenciára állítani, és elérni a 60% közeli szintet. Egy ország államadóssága akkor csökken, ha a költségvetés elsődleges (kamatfizetéstől megtisztított) egyenlege pozitív. Hosszú idő után a 2011-es magyar költségvetés lehet a jelenlegi tervek szerint az első ilyen költségvetés. Azonban még ennek a költségvetésnek az elsődleges egyenlege is éppen, hogy pozitív lesz, az államadósság megfelelő ütemű csökkentéséhez semmiféleképpen nem elég. Mindez úgy, hogy a kormány jelentős különadókat vetett ki egyes szektorokra, mely különadókat és így bevételeit ideiglenesnek tekintti, és 3 éves belül ki kívánja vezetni. Kérdés, hogy az akkora remélhe-

tőleg beinduló gazdasági növekedésből adódó adóbevétel-emelkedés képes lesz-e ezt ellensúlyozni. Az MNB és egyéb kutatóintézetek jelenlegi modellezése szerint az elsődleges egyenleg tartósan pozitív maradhat, amennyiben a szigorú fiskális politika a kormány részéről megmarad. Azonban az államadósság gyors csökkenéséhez még így szükségesek lehetnek strukturális reformok. A magyar társadalom ellenállása ezen reformokkal szemben közismert, így kérdés, hogy a magyar társadalom és a magyar politika az euró bevezetéséért cserébe hajlandó-e bevállalni ezeket a reformokat. Mindenesetre a kiadási oldalt mindenképpen szigorúan kell fogni, ami sok terület (pl.: honvédelem) és az ott dolgozók számára fájdalmas lesz, és reáljövedelem-csökkenést fog okozni.

2. A Balassa-Samuelsón hatás következtében egy felzárkózó gazdaságban az infláció mindig magasabb, mint azon a területen, amihez felzárkózik. Magyarországon is magasabb az infláció, mint azt a maastrichti-kritériumok engedik. Márpedig 2-es fejezetben leírtaknak megfelelően az infláció csökkentése rövidtávon a munkanélküliség növekedésével jár, ami csökkenti a gazdasági növekedést. A mai helyzetre lefordítva ez azt jelenti, hogy amennyiben teljesíteni kívánjuk a kritériumot, a magyar gazdaság kilábalása a válságból lassabb lesz, alacsonyabb lesz a munkanélküliség csökkenésének üteme (rosszabb esetben nem is nagyon fog csökkenni), és alacsonyabb lesz a gazdasági növekedés üteme is. Ez viszont továbbgyűrűzve felboríthatja a kormány számításait, a tervezetnél kisebbek lehetnek az adóbevételek, és így az államadósság csökkenése. Ez még inkább kikényszerítheti a strukturális reformokat vagy még restriktívebbé teheti a fiskális politikát. Ezt elkerülendően szerintem a magyar gazdaságpolitika — legalább is annak fiskális része — nem fogja erőltetni az infláció erőteljes csökkentését. El fogja azt tolni közvetlenül a csatlakozás előtti időszakra, így komoly áldozati ráta (munkanélküliség-növekedés) ekkor jelentkezhet majd.
3. A magyar monetáris politika jelenleg az eurózónánál és a visegrádi térségnél is jóval magasabb alapkamat segítségével tartja — többékevésbé — stabilan a forint árfolyamát. A jóval magasabb elérhető hozam miatt a külföldi befektetők magyar pénzügyi eszközöket vesznek, így fenntartják a forint iránti keresletet, ezzel stabilizálván annak árfolyamát. A kérdés az, hogy az alapkamat csökkentésével és az ezzel együtt járó hozamkülönbség csökkenésével, mi fogja fenntartani a forint iránti befektetői keresletet, és mi fogja megaka-

dályozni a forint jelentős leértékelődését. Erre a választ még nem nagyon lehet tudni.¹¹

5. Összegzés

Amint az elején írtam, Magyarország számára az Európai Monetáris Unióhoz történő csatlakozás nem opció. Ezért én nem is szándékoztam a csatlakozás mellett vagy ellen állást foglalni. Kimaradási opcióval csak Dánia és Nagy-Britannia rendelkezik. Természetesen lehet szándékosan szabotálni a kimaradást, mint Svédország, és még az is lehet, hogy a mostani, az eurózónát szétfeszegető válságból okulva nem is nagyon sürgetnék a jelenlegi tagok egy Magyarország helyzetű tagállam csatlakozását, de a tőkepiacok már nem biztos, hogy díjaznák ezt. De akárhogy is alakuljon a hazai gazdaságpolitikai akarat, amíg az eurózóna létezik, addig nekünk felkészültnek kell lennünk a csatlakozás következményeire. Mert a gazdaságtudomány is olyan, mint a hadtudomány: minden eshetőségre készen kell állni.

¹¹ Az egyik lehetőség az, hogy a külkereskedelmi többlet tartósan fennmarad. Ennek viszont feltétele a tartósan alacsony hazai fogyasztás, illetve annak a külföldinél alacsonyabb ütemű bővülése. Ezt a politika nem szívesen vállalja fel. Így igazán csak a nemzetközi befektetői hangulat jelentős és tartós javulásában lehet bízni.

Felhasznált irodalom

1. Paul R. Krugman – Maurice Obstfeld: Nemzetközi gazdaságtan Panem Kiadó, Budapest 2003.
2. Pap Andrea: A költségvetési szervek gazdálkodásának elméleti aspektusai Bolyai Szemle 2010/3
3. Taksás Balázs: Az euró válsága (!) Bolyai Szemle 2010/3
4. <http://www.portfolio.hu/cikkek.tdp?h=7&k=3&i=134013&is=1>